Elena UNGURU

CONSTRUCȚIA SOCIALĂ A SUPERVIZĂRII *în* ASISTENȚA SOCIALĂ

COLECȚIA DEZVOLTARE SOCIALĂ

EDITURA LUMEN
în elita editurilor românești

Elena UNGURU

CONSTRUCȚIA SOCIALĂ A SUPERVIZĂRII ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ

LUMEN, 2019

CONSTRUCȚIA SOCIALĂ A SUPERVIZĂRII ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ
Elena UNGURU

Copyright Editura Lumen, 2019
Iaşi, Ţepeş Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNCSIS

edituralumen@gmail.com
prlumen@gmail.com
www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT
Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părţi din prezentul volum prin fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de transmitere, este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
UNGURU, ELENA
Construcția socială a supervizării în asistența socială /
Elena Unguru. - Iaşi : Lumen, 2019
ISBN 978-973-166-532-0

364

Elena UNGURU

CONSTRUCȚIA SOCIALĂ A SUPERVIZĂRII ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ

LUMEN, 2019

Pagină lăsată
goală intenţionat

Cuprins

Prefaţă 9
Introducere 15

Scopul cercetării 15
Obiectivele cercetării 16
Ipotezele cercetării 16
Metodologia cercetării 17
Elementele de noutate aduse în cadrul tezei 17
Principalele rezultate obţinute 18
Structura volumului 19

CAPITOLUL I Cadre constitutive ale construcţiei sociale a supervizării în asistenţa socială. Perspective internaţionale 23

I.1. Accepţiuni terminologice, scop şi funcţii ale supervizării. 29

I.1.1. Accepţiuni ale termenului supervizare 29
I.1.2. Scopul supervizării 31
I.1.3. Funcţiile supervizării 33

I.2. Limite şi critici ale practicii supervizării serviciilor de asistenţă socială 37
I.3. Scurt istoric al apariţiei şi dezvoltării supervizării în serviciile sociale 44
I.4. Cadrul internaţional de funcţionare a practicii supervizării 49

I.4.1. Supervizarea serviciilor sociale în Australia 50
I.4.2. Supervizarea serviciilor sociale în Africa de Sud 52
I.4.3. Supervizarea serviciilor sociale în Singapore 55
I.4.4. Supervizarea serviciilor sociale în Noua Zeelandă .. 56
I.4.5. Supervizarea serviciilor sociale în Statele Unite ale Americii 57
I.4.6. Supervizarea serviciilor sociale în Canada 58

**Extras din volumul: Unguru, E. (2019).
Construcţia socială a supervizării în asistenţa socială.
Iaşi, România: Lumen.**

I.4.7. Supervizarea serviciilor sociale în Marea Britanie ... 59

I.5. Jocurile supervizării ... 60
I.6. Dimensiuni etice ale practicii asistenţiale. Supervizarea de etică ... 64

I.6.1. Confidenţialitatea în asistenţa socială ... 65
I.6.2. Prezentarea cazului Tarasoff ... 75
I.6.3. Limite ale confidențialității versus limite ale obligației de protecție ... 78
I.6.4. Consimţământul informat în asistenţa socială şi limitele confidențialității ... 81

I.7. Concluzii la capitolul I ... 82

CAPITOLUL II Supervizarea serviciilor sociale în România ... 85

II.1. Supervizarea apreciativă ... 85
II.2. Perspectiva instituțională asupra supervizării în literatura românească ... 90
II.3. Standardele naționale privind supervizarea în asistența socială ... 91

II.3.1. Competenţe ale supervizorului ... 97
II.3.2. Competenţe profesionale necesare exercitării atribuțiilor de supervizor ... 99

II.4. Principii de bună practică în supervizarea serviciilor sociale: ... 101

II.4.1. Spre un model al supervizării în asistenţa socială din România ... 102
II.4.2. Competenţe profesionale necesare exercitării atribuțiilor de supervisor. O perspectivă alternativă ... 104

II.5. Concluzii la capitolul II ... 116

**Extras din volumul: Unguru, E. (2019).
Construcţia socială a supervizării în asistenţa socială.
Iaşi, România: Lumen.**

CAPITOLUL III Către un model al supervizării în instituţiile de asistenţă socială din regiunea de N-E a României 119

III.1. Design metodologic 119

III.1.1. Scopul şi obiectivele cercetării 119
III.1.2. Culegerea şi codarea datelor 122

III.2. Analiza rezultatelor 126

III.2.1. Procesul de codare deschisă (*open coding*). Analiza primară a datelor 126
III.2.2. Codarea axială 227
III.2.3. Codarea selectivă 230

III.3. Concluzii la capitolul III 231

CAPITOLUL IV Percepţia asistenţilor sociali din zona de N-E a României asupra supervizării 235

IV.1. Obiectivele cercetării cantitative: 238
IV.2. Ipotezele cercetării cantitative: 238
IV.3. Desfăşurarea cercetării bazate pe ancheta prin chestionar 239
IV.4. Eşantionarea utilizată în cercetarea bazată pe ancheta prin chestionar 240
IV.5. Rezultatele anchetei prin chestionar 241
IV.6. Discuţii 270
IV.7. Concluzii la capitolul IV 271

Concluzii generale ale volumului 273
Bibliografie 279
ANEXA I - Ghid de Interviu Supervizori 308
ANEXA 2 - Ghid de interviu persoane supervizate 317
ANEXA 3 - Chestionar privind percepţia asistenţilor sociali din zona de N-E a României asupra supervizării 325

Postfaţă 333

Extras din volumul: Unguru, E. (2019).
Construcţia socială a supervizării în asistenţa socială.
Iaşi, România: Lumen.

Pagină lăsată
goală intenţionat

Extras din volumul: Unguru, E. (2019).
Construcţia socială a supervizării în asistenţa socială.
Iaşi, România: Lumen.

Prefață

Volumul de față, intitulat *Construcția socială a supervizării în asistența socială*, are la bază teza de doctorat a doamnei Elena Unguru (Gafton) cu titlul **Construcţia socială a supervizării în asistența socială. Cercetare în instituții de protecţie a copilului din regiunea de N-E a României** susținută sub coordonarea subsemnatului în cadrul Școlii Doctorale de Sociologie din cadrul Universității din Oradea.

Autoarea urmăreşte în cercetarea sa o linie exploratorie specifică *sociologiei,* în contextul unei abordări transdisciplinare, în care întâlnim elemente din domeniul asistenței sociale, dar şi a managementului resurselor umane şi a dezvoltării organizaționale, a analizei politicilor publice (*policy research*), dar şi a dreptului, prin analiza construcţiei normativității specifice asistenței sociale şi a supervizării în asistența socială, atât în țara noastră, cât şi în alte spații socio-culturale de referință pentru dezvoltarea domeniului.

Autoarea şi-a propus ca scop al cercetării „identificarea particularităților construcției sociale a supervizării serviciilor sociale". Cercetarea a urmărit practica supervizării aşa cum este ea realizată în instituțiile de protecție socială din regiunea de N-E a țării.

Lucrarea are atât un scop teoretic, reprezentat de crearea unui model explicativ asupra practicii, cât şi unul aplicativ, care vizează identificarea elementelor specifice contextului românesc al practicii, cu posibilitatea construcției unor ghiduri metodologice care să vizeze eventuale îmbunătățiri ale practicii, acolo unde acestea sunt evidențiate ca deficitare.

Obiectivele cercetării au vizat crearea unei diagnoze a contextului instituțional de funcționare a supervizării în asistența socială, precum şi construcția unui model teoretic cu

**Extras din volumul: Unguru, E. (2019).
Construcţia socială a supervizării în asistenţa socială.
Iaşi, România: Lumen.**

privire la contextele şi procesele de construcţie socială a practicii supervizării în asistenţa socială, model ce s-a urmărit a fi evaluat din perspectiva unei posibile generalizări – atât cu privire la sistemul de supervizare în asistenţa socială la nivel naţional, cât şi asupra altor contexte în care supervizarea profesională intervine ca element de dezvoltare structurată a resurselor umane.

Salutăm în primul rând poziţionarea autoarei într-un context epistemologic diferit – şi anume cel social-construcţionist, care pune accentul pe rolul comunicării şi al negocierii semnificaţiilor pe care actorii sociali le atribuie evenimentelor, practicilor şi instituţiilor la care sunt parte. Supervizarea resurselor umane, a celor din domeniul asistenţei sociale în cazul volumului de faţă, este înţeleasă ca o „acţiune comunicativă" menită să asigure un acord interpretativ asupra practicii sociale, între asistenţii sociali, managerii de servicii sociale şi beneficiari.

Din punct de vedere metodologic, Elena Unguru privilegiază mixul metodologic. Cercetarea calitativă prin *Teoria fundamentată pe date – Grounded Theory* – permite construcţia modelului teoretic prin strategii inductive, ce pornesc de la analiza discursului persoanelor implicate în procesul de supervizare, care este constant comparat cu modelele de supervizare prezente în literatura internaţională. Odată construit modelul, acesta este evaluat în ceea ce priveşte verosimilitudinea sa, prin transformarea principalelor concluzii în ipoteze de plecare pentru un studiu cantitativ, care să permită identificarea gradului de acceptabilitate a concluziilor studiului calitativ în rândul persoanelor cu atribuţii de supervizare din instituţiile publice din regiunea studiată. Nu putem să nu remarcăm consecvenţa Elenei Unguru în utilizarea modelului social-construcţionist de elaborare a instrumentelor şi de analiză a datelor, exemplificând aici interviul semistructurat construit pe baza unor axe tematice, ghidul de

**Extras din volumul: Unguru, E. (2019).
Construcţia socială a supervizării în asistenţa socială.
Iaşi, România: Lumen.**

chestionar – care include principalele axe tematice avute în vedere în interviurile semistructurate - şi, nu în ultimul rând, tratarea variabilelor ca fiind nominale, analiza cantitativă fiind astfel consecventă celei calitative, extinzând astfel parţial perspectiva inductivă a *Grounded Theory* şi asupra datelor cantitative obţinute prin chestionar. Suntem aici datori să menţionăm contribuţia Profesorului Ştefan Cojocaru, care a creat o adevărată şcoală de social-construcţionism în sociologia românească şi căruia personal îi sunt îndatorat pentru aceasta, şcoală din care face parte atât direct – prin intermediul studiilor de licenţă şi master -, cât şi indirect - prin opţiunea epistemică şi metodologică a cercetării - autoarea Elena Unguru.

Abordarea teoretică a lucrării are ca punct de plecare opera lui Kadushin[1] – un adevărat întemeietor al supervizării profesionale în asistenţa socială. Pornind de la lucrările acestuia au fost trecute în revistă contribuţiile teoretice ale unor sociologi precum: O'Donoghue, Tsui[2] şi nu în ultimul rând a sociologilor români Ştefan Cojocaru[3], Doru Buzducea[4], Ana Muntean[5], Floare Chipea, Claudia Bacter şi Cristina Marc[6] etc.

---

[1] A. Kadushin, *Supervision in Social Work*, Editura Columbia University Press, New York, 2014.

[2] K. B. O'Donoghue, Towards the Construction of Social Work Supervision in Aotearoa New Zealand: A Study of the Perspectives of Social Work Practitioners and Supervisors, Massey University, Palmerston North, 2010; K. B. O'Donoghue, M. S. Tsui, Social Work Supervision Research (1970-2010): The Way We Were and the Way Ahead, în British Journal of Social Work, vol. 45, nr. 2, 2015, pp. 616-633; M. S. Tsui, Social Work Supervision: Contexts and Concepts, Editura Sage Publications, Thousand Oaks, 2004.

[3] S. Cojocaru, Supervizarea apreciativă de grup în asistenţa socială. Utilizarea principiilor anchetei apreciative în procesul de supervizare, în Revista reţelei pentru prevenirea abuzului şi neglijării copilului, Universitatea de Vest din Timişoara, Timişoara, 2006; idem, Supervizarea de grup apreciativă, în A. Munteanu (coord.), Supervizarea - Aspecte practice şi tendinţe actuale, Editura Polirom, Iaşi, 2007.

**Extras din volumul: Unguru, E. (2019).
Construcţia socială a supervizării în asistenţa socială.
Iaşi, România: Lumen.**

Toate aceste teorii au fost sintetizate într-una de sine stătătoare, care are drept componentă principală ideea de derivă interpretativă a funcţiilor supervizării, dinspre latura formativ-suportivă către cea managerial-administrativă. Întreaga teză urmăreşte această derivă interpretativă, sesizând contextele interpretative în care aceasta se produce şi modul în care aceasta este reflectată de către supervizori în discursul despre propria practică profesională. Cercetarea doctorandei vine pe fundalul unor preocupări anterioare ale domniei sale, materializate prin lucrări publicate fie ca unic autor, fie în coautorat cu actualul coordonator al tezei sau cu alţi cercetători din domeniul social. Este momentul să remarcăm deschiderea internaţională a cercetărilor, materializată în citări primite de autoare de la autori precum O'Donoghue şi Tsui[7] – adică tocmai autorii pe baza teoriei cărora a fost constituit modelul interpretativ.

Lucrarea prezintă evoluţia supervizării ca practică profesională, în concordanţă cu evoluţia asistenţei sociale în sine, luând în discuţie tipurile de supervizare specifice modelelor de asistenţă socială din care emerg. Menţionăm, cu titlu de exemplu, supervizarea paternalistă, care emerge din teoria medicală asupra asistenţei sociale de inspiraţie psihanalitică, respectiv supervizarea ca *gatekeeping,* adecvată modelului asistenţei sociale centrate pe client şi, nu în ultimul

[4] D. Buzducea, *Risc şi societate*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2017; *idem*, *Social Work: History, Recent Debates and High-Risk Groups*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2018.

[5] A. Muntean, Supervizarea. Aspecte practice şi tendinţe actuale, Editura Polirom, Iaşi, 2007.

[6] F. Chipea, C. Oşvăţ, C. Marc, The Assessment of Health Services for Children in Romania, în Revista de Cercetare şi Intervenţie Socială, vol. 41, 2013, pp. 40-59.

[7] K. B. O'Donoghue, P. W. Y. Ju, M. S. Tsui, Constructing an Evidence-Informed Social Work Supervision Model, în European Journal of Social Work, vol. 21, nr. 3, 2018, pp. 348-358.

**Extras din volumul: Unguru, E. (2019).
Construcţia socială a supervizării în asistenţa socială.
Iaşi, România: Lumen.**

rând, supervizarea apreciativă, care însoţeste practicarea asistenţei sociale pornind de la metodologia apreciativă. Din nou, trebuie să remarcăm contribuţia profesorului Ştefan Cojocaru la dezvoltarea asistenţei sociale apreciative, pe care doctoranda a preluat-o şi a metisat-o din punct de vedere teoretic[8] cu rezultatele obţinute de subsemnatul, în calitate de fost coordonator de doctorat a autoarei, în ceea ce priveşte etica apreciativă a îngrijirii şi respectiv cu supervizarea de etică.

Tot în plan teoretic, doctoranda a expus, pornind de la Kadushin[9], o serie de jocuri ale supervizării, jocuri pe care însă le-a înţeles nu din perspectiva paternalistă medicalizată asupra asistenţei sociale, pe care a imprimat-o Kadushin[10] acestei teorii, ci din perspectiva jocurilor ca tranzacţii ale eului, fiind adusă aici în discuţie *Analiza tranzacţională* a lui Eric Berne[11]. Astfel, jocurile supervizării au fost privite ca strategii de normalizare a relaţiilor de putere în cadrul procesului de construcţie socială a supervizării ca practică profesională.

O altă teorie pe care ţinem să o menţionăm dintre cele expuse de autoare este *Teoria formelor fără fond*, care debutează încă din opera lui Titu Maiorescu[12], şi care îşi găseşte o actualizare în teoria lui Schifirneţ[13]. Această *Teorie a formelor fără fond* este însă prelucrată de doctorandă într-o manieră construcţionistă, conform căreia formele vor genera construcţia unui fond propriu care să le infuzeze, fond care să fie adecvat proceselor de construcţie socială a realităţii, în interiorul cărora

[8] S. Cojocaru, Metode apreciative in asistenţa socială. Ancheta, supervizarea şi managementul de caz, Editura Polirom, Iaşi, 2005.
[9] A. Kadushin, *Games People Play in Supervision*, în *Social Work*, vol. 13, nr. 3, 1968, pp. 23-32.
[10] Ibidem.
[11] E. Berne, Games People Play: The Psychology of Human Relationships, Editura Penguin Life, Londra, 2016.
[12] T. Maiorescu, *Opere*, vol. I, Editura Minerva, Bucureşti, 1978.
[13] C. Schifirneţ, *Formele fără fond, un brand românesc*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2007.

**Extras din volumul: Unguru, E. (2019).
Construcţia socială a supervizării în asistenţa socială.
Iaşi, România: Lumen.**

se situează experienţa practicienilor. Totuşi, intervalele de netransparenţă la cunoaştere care au loc între procesele de construcţie socială succesive apar cercetătorului social ca fiind contexte de tipul *forme fără fond*. Un astfel de exemplu îl reprezintă practica supervizării în asistenţa socială, ce este privită ca un fond străin, care încearcă să dea consistenţă unui model românesc de asistenţă socială în curs de (re)constituire. Supervizarea suferă, tocmai de aceea, un proces de derivă interpretativă, prin intermediul unor strategii de putere indentificate de autoare ca jocuri ale supervizării, care reduc funcţiile tradiţionale ale supervizării la două axe constructive: cea administrativ-managerială şi cea formativ-suportivă. Discursul despre practică relevă o serie de conţinuturi specific româneşti, şi anume transformarea supervizării fie într-o activitate de control, fie într-o consfătuire colegială, în funcţie de punctul în care se dezechilibrează balanţa relaţiei supervizor – supervizat. Supervizorii se percep pe sine ca fiind mai degrabă mentori ai persoanelor supervizate, transformând supervizarea într-o relaţie de tip „iniţiatic", pe modelul breslelor. Parţial, rezultatele obţinute sunt confirmate de latura cantitativă a studiului, ceea ce permite autoarei să considere rezultatele obţinute extrapolabile cel puţin la nivelul întregii regiuni, dacă nu la nivelul întregii ţări.

Personal, salutăm demersul cantitativ venit complementar cu cel calitativ al autoarei, ce aduce astfel un plus de transparenţă la cunoaşterea subiectului investigat. Asocierile identificate ridică problema nu atât a unei corelaţii cauzale – ce nu este specifică epistemologiei social-contrucţioniste –, ci mai ales a contiguităţii constructelor ce definesc modelul, fapt ce ne face să apreciem consistenţa internă a acestuia.

Prof. univ. dr. **Antonio Sandu**

Universitatea Ştefan cel Mare din Suceava, România

**Extras din volumul: Unguru, E. (2019).
Construcţia socială a supervizării în asistenţa socială.
Iaşi, România: Lumen.**

Introducere

În literatura de specialitate sunt puse în evidenţă o serie de funcţii ale supervizării în asistenţa socială, cum ar fi cea administrativă, cea de control a calităţii serviciilor, cea de suport emoţional şi de facilitare a reflecţiei asupra propriei practici, cea formativ-educativă şi cea de transfer al competenţelor de la un asistent social profesionist cu mai multă experienţă către un asistent social debutant. Supervizarea s-a dezvoltat treptat, adaptându-se modelelor de asistenţă socială, fără însă a le urma întru totul.

Supervizarea are la bază instituirea unei relaţii de durată între supervizor şi supervizat, orientată spre o serie de scopuri cum ar fi: îmbunătăţirea activităţii profesionale a persoanelor supervizate, monitorizarea calităţii serviciilor oferite de practicieni şi promovarea practicii profesionale în general.

Cele mai importante funcţii ale supervizării au fost identificate de Kadushin (2014) ca fiind următoarele: de sprijin, administrativă şi educativă. De asemenea Marc, Makai-Dimeny, şi Oşvăţ (2014) au identificat următoarele funcţii ale supervizorului: formator, mentor, consultant şi evaluator. Au mai fost identificate următoarele funcţii: cea de supervizare metodologică şi cea de supervizare managerială (Canţer, 2014; Milicenco, 2016; Weiss & Brennan, 2008), precum şi supervizarea de etică (Frunză & Sandu, 2018).

Scopul cercetării

Scopul cercetării l-a constituit identificarea particularităţilor construcţiei sociale a supervizării serviciilor sociale. Contextul cercetării a vizat particularităţile practicii

**Extras din volumul: Unguru, E. (2019).
Construcţia socială a supervizării în asistenţa socială.
Iaşi, România: Lumen.**

supervizării în instituţii publice/private de protecţie a copilului din zona de N - E a României.

Obiectivele cercetării

În realizarea prezentei cercetări au fost avute în vedere următoarele obiective:

O1. Elaborarea unui studiu care să vizeze diagnoza contextului instituţional de funcţionare a supervizării serviciilor de asistenţă socială din regiunea de N-E a României.

O2. Elaborarea unui model teoretic privind contextele şi procesele de construcţie socială a practicii supervizării în instituţiile publice/private de protecţie a copilului din zona de N - E a României.

Obiectivele studiului sunt percepţia asistenţilor sociali din zona de N-E a României asupra supervizării.

Ipotezele cercetării

I1. Supervizarea serviciilor sociale în România este suprapusă cu exercitarea funcţiei manageriale şi de control, managerii fiind în general cei care îşi asumă şi rolul de supervizor.

I2. Suprapunerea de roluri dintre cel managerial şi cel de supervizare generează o preponderenţă a funcţiei administrative şi a celei de control, faţă de cea formativă şi cea de suport.

I3. Supervizarea este în general percepută de către asistenţii sociali ca fiind importantă pentru dezvoltarea resurselor umane în domeniu.

I4. În procesul de supervizare, relaţia de putere între supervizor şi supervizat este echilibrată prin încrederea reciprocă.

Continuarea acestui volum o puteţi lectura achiziționând volumul de pe

www.edituralumen.ro

www.lumenpublishing.com

sau din librăriile noastre partenere.

Dr. **Elena UNGURU** este cercetător în cadrul Centrului de Cercetări Socio-Umane LUMEN din Iaşi, România, şi consilier juridic pentru Asociaţia LUMEN din Iaşi. Este licenţiată în drept şi asistenţă socială şi deţine un master în supervizare şi planificare socială. În luna Iulie 2019 a obţinut titlul de Doctor în Sociologie la Universitatea din Oradea.

Principalele domenii de interes: sociologie, ştiinţe juridice, ştiinţe sociale, relaţii publice şi comunicare.

"Autoarea urmăreşte în cercetarea sa o linie exploratorie specifică sociologiei, în contextul unei abordări transdisciplinare, în care întâlnim elemente din domeniul asistenţei sociale, dar şi a managementului resurselor umane şi a dezvoltării organizaţionale, a analizei politicilor publice (policy research), dar şi a dreptului, prin analiza construcţiei normativităţii specifice asistenţei sociale şi a supervizării în asistenţa socială, atât în ţara noastră, cât şi în alte spaţii socio-culturale de referinţă pentru dezvoltarea domeniului.

Autoarea şi-a propus ca scop al cercetării „identificarea particularităţilor construcţiei sociale a supervizării serviciilor sociale". Cercetarea a urmărit practica supervizării aşa cum este ea realizată în instituţiile de protecţie socială din regiunea de N-E a ţării.

Lucrarea are atât un scop teoretic, reprezentat de crearea unui model explicativ asupra practicii, cât şi unul aplicativ, care vizează identificarea elementelor specifice contextului românesc al practicii, cu posibilitatea construcţiei unor ghiduri metodologice care să vizeze eventuale îmbunătăţiri ale practicii, acolo unde acestea sunt evidenţiate ca deficitare."

Prof. univ. dr. **Antonio Sandu**

9 789731 665320

EDITURA LUMEN
în elita editurilor româneşti